

## Ny industrimelding: første innspill fra NHO Byggenæringen til NFD

*NHO Byggenæringen er en paraplyorganisasjon for 12 bransjer som har over 3500 medlemsbedrifter og sysselsetter nærmere 73.500 ansatte. NHO Byggenæringen ble etablert i 1997 under navnet Byggenæringens Landsforening og er i dag den tredje største landsforeningen i NHO. I Byggenæringens verdikjede er byggevare-, trevare- og treindustrien bransjer som har interesser i ny industrimelding.*

### Innledning

NHO Byggenæringen takker for utvidet høringsfrist for å komme med innspill til ny industrimelding.

Vi har store oppgaver som skal løses frem mot 2030 og 2050. De store geopolitiske omveltningene gir et alvorlig bakteppe, hvor videreutvikling av norsk industri blir enda viktigere. Konkurransedyktige betingelser, både når det gjelder kompetanse, samferdsel, energi og skatter og avgifter er avgjørende for at vi lykkes.

Norge har en betydelig og særegen andel produksjon av byggevare som forsyner et hjemmemarked. Byggenæringen er sterkt konkurranseutsatt. Import av byggevarer øker samtidig som eksport av råvarer slik som tømmer er sterkt økende. Konkurransedyktige vilkår som gir verdiskaping og holder eierskap i Norge er derfor helt nødvendig.

Norge skal omstille til et nullutslippssamfunn, og konkurransen om hvor det skal etableres industri som bidrar til å bygge klimaløsninger er global. USAs IRA-satsing viser tydelig at våre omgivelser har store ambisjoner. Det er derfor nødvendig at Norges samlede virkemidler opprettholder konkurransekraften til produksjon av byggevarer og trebaserte produkter i Norge.

Riktig innretning av virkemidlene er avgjørende: skaper vi etterspørsel for de gode klima- og energiløsningene, kan norsk byggenæring og industri både kutte utslipp og bygge klimaløsninger både hjemme og ute i verden. Siden byggevarer i stor grad produseres til hjemmemarkedet, har norske myndigheter stor påvirkningskraft - ikke minst som bestiller.

Anslagsvis jobber er det 40 000 sysselsatte innen industri (37 000) og bergverksdrift (3 000) som er direkte tilknyttet byggeaktivitet og en del av verdikjeden til BAE-næringen, og omsetter for 152 mrd.kr. (SSB, 2022). Produksjon av byggevarer og treprodukter skjer i regi av hjørnesteinsbedrifter i små og store lokalsamfunn, som er viktige for å opprettholde bosetting i hele landet.

I lys av Naturavtalen, så må måten vi disponerer arealer og måten vi bygger på endres. Å sikre konkurransekraft i byggenæringen slik at produksjon av byggevarer gir fortrinn til omstillingen vi har foran oss som samfunn, er viktig.

## **Økt norsk konkurransekraft**

Økt verdiskaping og konkurransekraft innenfor rammene av ny geopolitikk, bærekraft og demografiske endringer må være førende for ny industrimelding. Norge har et godt utgangspunkt med kompetanse, fornybar kraft, overskudd av fornybare råvarer og offensive bedrifter som ønsker å være med på det grønne skiftet. Våre fortrinn er et viktig svar på et generelt høyere kostnadsnivå enn resten av verden og må hegnes om.

Dagens industri er grunnmur for morgendagens industri, og virkemidler og rammebetingelser må innrettes mot å videreutvikle dagens industri. Forutsigbarhet og langsiktighet er en forutsetning for å lykkes med industriutvikling.

Blant norske industribedrifter finner vi både familier og aksjonærer via børs på eiersiden. Det er viktig for Norge at industribedriftene har lokal tilknytning, kunnskap og nærhet til bedriften. Økt beskatning og annerledes skattlegging av norske og utenlandske eiere svekker mulighetene for å investere i bedriftene. Formuesskatten på arbeidende kapital må følgelig fjernes.

Vi er bekymret for et regelverk som blir stadig mer omfattende og komplisert. Det har betydning for alle bedriftene, men slår spesielt hardt ut for SMBene. Embetsverket må rustes bedre til å veilede bedriftene, slik at implementering av nye regelverk kan skje mer effektivt enn i dag. Vi har en forventning til at industrimeldingen ser på forenklingstiltak, og vi vil særlig fremheve betydningen av en standardisert og digital rapporteringsløsning for CSR, gjennom Brønnøysundregisteret.

## **Tilgang på nok kraft**

Norge skal elektrifiseres, og NHO Byggenæringen er bekymret for at vi ikke har nok kraft til å sikre både en konkurransedyktig grønn industriproduksjon, bygge klimaløsninger og erstatte fossil energibruk i samfunnet for øvrig. Det er i utgangspunktet ingen motsetning mellom å nå klimamålene og økt industriell aktivitet i et lavutslippssamfunn, men det forutsetter nok kraft til både fordeling og elektrifisering.

For at tilgangen på fornybar kraft til konkurransedyktige betingelser fortsatt skal være et av Norges fremste komparative fortrinn, og for å unngå at høye og varierende kraftpriser svekker norske bedrifters konkurransekraft, må det nasjonale kraftoverskuddet økes vesentlig. Det er også nødvendig å bygge ut mer nettkapasitet mellom landsdelene våre for å utjevne regionale forskjeller i strømpris. Dette vil sikre bedriftene mer like konkurransevilkår og bidra til mer forutsigbarhet som er en forutsetning for industriutvikling. Industrien og myndighetene bør også samarbeide om å utnytte potensialet for energieffektivisering og økt lokal kraftproduksjon. I tillegg til å redusere kraftforbruket og produsere mer kraft, vil man ved å utnytte eget potensiale samtidig også være med på å bidra til å skape legitimitet for ny kraftproduksjon.

Vi vil fremheve behovet for en betydelig opptrapping av innsatsen for å få utløst energieffektivisering i bygg. Det er blant de billigste og raskeste måtene å øke krafttilgangen på. Det er avgjørende å få til bedre støtteordninger for energieffektivisering

av næringsbygg og boliger. Enovas mandat må endres slik at de kan støtte utrulling av kjente energieffektiviserings løsninger, og de må kunne støtte enkelttiltak og ikke kun total rehabiliteringer.

Strømpriskrisen rammet byggevare- og treindustri hardt, og medførte økt risiko og uforutsigbarhet. Mange av bedriftene i byggevareindustrien og snekkerfabrikker fyller ikke forutsetningene for å inngå industrikraftavtaler. For å håndtere plutselige strømprissjokk inntil kraftoverskuddet er tilstrekkelig, må det etableres varige beredskapsordninger også for næringslivet for å minske risiko.

Vi viser videre til konklusjonene i “*Kraftløftet*”, som regjeringen, LO og NHO stiller seg bak.

## **Kompetanse**

Teknologiutvikling med nye produkter og produksjonsmetoder gjør at byggevareindustrien, snekkerfabrikker og treindustrien trenger påfyll av kompetanse for å utvikle seg og sikre konkurransekraft.

Industribedriftene er gjerne lokalisert i distriktene, med et avgrenset arbeidsmarked. For å sikre tilgang til ny arbeidskraft må det være lokalt utdanningstilbud til de lokale arbeidsplassene.

Det bør foreligge klare føringer for hvordan dimensjoneringsarbeidet skal utføres i praksis og hvordan innspill fra rådgivende organer skal vektlegges i endelige vedtak. Det vises spesielt til Yrkesopplæringsnemnda og dens mandat i forbindelse med videregående opplæringstilbud i fylkene.

I dag bruker fylkene et indikatorsett for å avdekke behovet for lærlinger, men dette er gjerne basert på tall fra eksisterende lærebedrifter og deres opplæringskontor. Der det ikke er lokale utdanningstilbud, eller i fag som er lite populære, kan det mangle tradisjon og samarbeidsarenaer for å melde inn etterspørsel etter lærlinger, og vi har derfor store mørketall for mangel på lærlinger i en rekke fag og i en rekke regioner. Dette mener NHO Byggenæringen må løses ved at fylkene spør alle bedrifter om de trenger lærlinger.

Når skoleplassene er etablert, må bedrifter og opplæringskontor arbeide med rekruttering av unge til de relevante skoleplassene. Man må vise nye grupper, ikke minst jenter, hvilke muligheter som er i industrien. I tillegg må rådgivere i ungdomsskole og videregående ta utgangspunkt i behovet for arbeidskraft lokalt og informere elevene om hvilke utdanningstilbud man bør velge dersom man ønsker å ha gode muligheter for en karriere lokalt. Lærlingtilskuddet må økes for å stimulere til at flere bedrifter tar inn lærlinger, og tilskuddsnivået på de ulike fagene må reflektere de faktiske kostnadene.

Innholdet i utdanningene må gjenspeile teknologiutviklingen i industrien. Raskere omstilling stiller krav til hyppigere oppdateringer av lærere, læreplaner og undervisningsutstyr. Lærere bør få tilgang til noen studieplasser i klasser på Industrifagskolen, slik at de får en oppdatering på den kompetansen bedriftene

etterspør. Læreplanene må oppdateres ved behov i faglig råd. Når det gjelder undervisningsutstyr, er de i bruk en brøkdel av tiden. Her må man derfor se på modeller for deling av undervisningsutstyr, og deling av undervisningskompetanse på ny teknologi, gjerne i samarbeid med lokale industribedrifter.

Selv om man får flere unge, med bedre kompetanse, inn i industrien vil den eksisterende arbeidsstokken være ryggraden i produksjonen i lang tid fremover. Det er derfor viktig å satse på livslang læring og legge til rette for kompetanseheving som sikrer økt produktivitet og omstillingsevne, både for den enkelte og for bedriften.

Bransjeprogrammene bør derfor etableres som en varig ordning for utvikling av nye korte moduler. I tillegg må finansieringen av Industrifagskolen styrkes, og det bør etableres en tilsvarende finansieringsordning for etterutdanningstilbud ved universitet og høyskoler.

NHO Byggenæringen er opptatt av at forsknings- og innovasjonspolitikken i større grad understøtter de næringspolitiske ambisjonene. I nullutslippssamfunnet vil etterspørselen etter klimaløsninger øke, og det er nødvendig å forsterke de nasjonale forskningsprogrammene for å dekke det økende behovet. Størrelsen på programmer må i større grad tilpasses norsk bedriftsstruktur for ikke å være for store og generelle. Virkemidlene i hele innovasjonskjeden må styrkes og de må virke sammen, slik at utviklingen ikke stoppes før produktet er kommersielt interessant.

### **Areal- og ressursbruk**

Økt verdiskaping og bygging av klimaløsninger forutsetter rammevilkår som fremmer tilgang på og videreforedling av råstoff i Norge, herunder å utnytte overskudd av bærekraftig sertifisert skog i Norge. Når naturressurser tas i bruk, må det skje med metoder som ivaretar naturmangfold og naturlige karbonlagre.

Tiltak for klima, natur og verdiskaping må ses i sammenheng. NHO Byggenæringen støtter et prinsipp om at det ikke skal være gratis å bygge ned natur, og at det etableres incentiver for naturrestaureringstiltak. På den måten kan industrien stimuleres til å kompensere for sitt naturfotavtrykk. Kompensasjon kan gjennomføres ved å restaurere, etablere eller beskytte natur av samme type på et annet sted enn det som direkte berøres av utbygging eller utvinning. Byggenæringen ønsker å spille en stor rolle i restaureringen av natur, og etterlyser en nasjonal strategisk restaureringsplan som inneholder felles mål, krav og standarder som legger grunnlag for et velfungerende marked for restaurering.

For industriutvikling er det avgjørende å sørge for forutsigbarhet både når det gjelder tilgang på råvarer og å sikre effektive planprosesser.

## **Samferdsel**

Det forventes en økning i samlet transport på 36 % innen 2060, og veitransport vil øke mest med 55 %. Godstransport på vei forventes høyest vekst, med 1,10 % per år, ifølge TØI. Veksten vil utfordre kapasiteten på mange av riks- og fylkesvegene våre.

Transportkostnader knyttet til råvare utgjør en betydelig andel av de samlede kostnadene for våre bedrifter. For industri- og bergverksbedriftene er det viktig at fylkene prioriterer fjerning av flaskehalser, utbedring og oppgradering av fylkesveger med særlig høy andel næringstransport. Riksvegnettet må fortsatt være dimensjonert for fremtidig trafikkvekst, slik at kjøretid og transportkostnader reduseres. Nasjonal Transportplan kan være et viktig verktøy for industriutvikling forutsatt at de årlige bevilgningene i statsbudsjettene følges opp i tråd med planen. Stabile rammer til drift og vedlikehold gjør det også enklere for entreprenørene å planlegge aktiviteten og optimalisere samfunnets ressursbruk.

En større og større andel av vegnettet er åpnet for tømmertransport. Det legger til rette for også økt bruk av modulvogntog som benyttes til transport av ferdige varer. For konkurranseevnen til norsk byggenæring er det av stor betydning å kunne transportere mer varer med færre biler på veien. Ved å åpne tømmervegnettet for bruk av modulvogntog, så vil transport av byggevarer effektiviseres.

For å redusere utslipp, kører på veiene og for å oppnå kostnadsreduksjoner er det et mål om mest mulig gods fra vei til bane og raskest mulig fremføring av gods med tog.

Vi står overfor store utfordringer når det gjelder miljøvennlig transport. Tilgang til biodrivstoff er begrenset og kostnader knyttet til elektriske kjøretøy er uforholdsmessig kostbart. Det trengs forutsigbare rammebetingelser som stimulerer til investeringer i grønne transportløsninger.

## **Bærekraftig utvikling: skape hjemmemarked for klimaløsninger**

Etterspørsel etter klimaløsninger er svært viktig for at Norge skal lykkes i omstillingen til et nullutslippssamfunn. Siden mye av produksjonen av byggevarer produseres til hjemmemarkedet er rammevilkårene i det norske markedet avgjørende. Offentlige bestillere spiller også en rolle for å bidra til innovasjon. EU ligger langt fremme i å etterspørre løsninger som reduserer utslipp og energibruk. Ved å holde tritt med både egne og EUs ambisjoner, kan norsk industri øke sin verdiskaping, kapre nye markedsandeler – og kutte utslipp og energibruk fra bygg og infrastruktur.

Vi vil peke på to viktige virkemidler for å skape dette markedet.

- Det må settes konkrete krav til klimagassutslipp for bygg i byggt teknisk forskrift, f.eks. basert på CO<sub>2</sub> per m<sup>2</sup> bygg, med en tilhørende forutsigbar plan for innstramning av kravet frem mot 2030 og 2050 i tråd med omstillingsmålene. Dibk og KDD er i gang med en utredning. Næringen ber om fortgang i dette arbeidet, og at industrimeldingen kan vektlegge betydningen av en nedtrappingsplan av utslippsnivåene. Det vil gi forutsigbarhet for næringen.

- Det offentlige bestilte i 2023 for ca. 160 mrd. kr. fra bygg og anlegg – om lag 25 % av alle offentlige anskaffelser. Bestillinger fra det offentlige utgjør 40 % av den samlede omsetningen i byggenæringen. Strategisk bruk av offentlige investeringer kan være en avgjørende omstillingskraft for byggenæringen og være med på å understøtte norsk industriutvikling.

I tillegg til (eller i stedet for) de fastsatte tildelingskriteriene (vekting av klima 30 %), må vi stille standardiserte minimumskrav til bygg og anleggsprosjekter. Det bør følges utarbeides sektorspesifikke krav i tråd med klimaomstillingsmålet. Kravet bør være et funksjonskrav som f.eks. kg CO<sub>2</sub> per m<sup>2</sup>.

NHO Byggenæringen understreker at økte klimakrav er et ønske fra byggenæringen selv. Det vitner om en industri som er mer enn klar for å levere klimaløsninger.

Vi ser frem til videre arbeid med ny industrimelding og er tilgjengelig for både utfyllende kommentarer og spørsmål.

Guro Hauge

Direktør for bærekraft og samfunnspolitikk

NHO Byggenæringen